

בס"ד, יום ראשון ל שבט תש"ע

שם: _____ זמן: _____

מבחן שבועי מסכת סנהדרין סא – סז (48)

א. (1) המחשב לעבודה מעבודה בעבודת כוכבים, מה דין הבהמה (פרט), ומה דין העובד, ומהיכן ילפינן להו? (2) הפוער עצמו לפעור או למרקוליס, מה דינו, ומהיכן ילפינן לה? הזובח למכובדים ולמבזוים מה דינו, ומהיכן ילפינן לה? הזובח להכעיס, מה דינו? (3) מסית שלא ניסתו לו, מה דינו?

ב. (1) האומר אלך ואעבוד, האם חייב או לאו, ואי נימא דחייב, משום מה חייב, והאם אינו סותר להמבואר במתניתין? (2) העובד מאהבה או מיראה, מה דינו, ומהיכן יש להוכיח, וכיצד אפשר לדחות? ומאי חשיב מאהבה ומיראה? (3) מה דין כהן משיח לענין שוגג בשאר חטאות, ומה דינו לענין עבודה זרה, ומה דינו לענין אשם תלוי, ומדוע? (4) מנין דהמן היה "נעבד", ומאי אליבא דרבא מרדכי לא השתחוה לו? (5) המשתחוה בבית עבודה זרה אבל ליבו לשמים, מה דינו? ומה דין המשתחוה לאנדטא?

ג. (1) מהו שגגת מעשה דעבודת כוכבים, ומהו העלם דבר דעבודת כוכבים, והאם האי העלם דבר דעבודת כוכבים, חשיב אף בשאר מצוות שגגה? (2) המזבח ומקטר וזורק ומשתחוה בהעלם אחר, מה דינו אליבא דסוגיין? (3) מה דין המשתחוה לעבודת כוכבים? (4) כיצד נדרש הקרא "דועשה מאחת מהנה", והאם קאי נמי אעבודה זרה, ומדוע? (5) מהו "העלם זה וזה בידו", ומה דינו (פרט)?

ד. 1) היכי משכחת חומר בשבת על שאר מצוות, והיכי משכחת חומר בשאר מצוות מבשבת? 2) אמאי קאמר ר' יוחנן לר' זכאי "פוק תני לברא"? 3) מה דין מתעסק בשבת, ובחלבים ועריות, ומה טעם החילוק?

ה. 1) מאי טעמא דר' אמי דפטר בזיבוח קיטר וניסך בהעלם אחר? ומה דעת ר' אמי גבי השתחוואה? 2) מה דרשינן מדכתיב שלש השתחוואות בעבודת כוכבים? 3) מה דין המגדף והאומר לעבודה זרה "אלי אתה" בשוגג, ומדוע? 4) האם שרי לשתף שם שמים ודבר אחר, ומנלן? 5) מה דין המגפף, והמנשק, והנודר בשמו, ומדוע? 6) איך נדרש הקרא ד"לא תאכלו על הדם", והאם לוקים עליו?

ו. 1) מה ילפינן מדכתיב "ושם אלוהים אחרים לא תזכירו, ולא ישמע על פיך", והאם לוקים על לאו זה, ומדוע? 2) האם שרי לקבל שבועה מן הגוי, ומדוע? 3) באיזה אופן שרי להזכיר שם עבודת כוכבים, ומנלן? 4) האם ליצנותא שריא, ומנלן? 5) מהו אדרמלך וענמלך, ואמאי נקראו הכי? 6) אמאי ישראל שבבית ראשון עבדו עבודה זרה?

ז. 1) על מי נאמר "ויעזקו בקול גדול אל ה'", ואמאי זעקו, ומה בעו להוכיח מינה, וכיצד רחוק? 2) מה עשו עם יצרא דעבודה זרה, ועם יצרא דעריות, ומה טעם החילוק? 3) על מה נאמר "צמיד, ועל מה נאמר "דבוק", ואיזה מינייהו עדיפא? 4) כיצד היא עבודתם של פעור ומרקוליס, ומה דין העושה מעשים אלו כדי לבזותן, ומה היה המעשה עם רב מגשה? 5) מהו "מולך" ומשום מה חייב העובדה, ואמאי נפקא מינה משום מה חייב?

ח. (1) מה הם התנאים להתחייב על עבודת המולך, ומהיכן ילפינן להו? (2) המעביר את עצמו או את בן בנו, או זרע פסול, או העביר את בנו ישן, מה דינו, ומדוע? (3) אבירתו ואבירת אביו, של מי קודמת, ומדוע? (4) כמה כריתות אמרינן בסוגיין דכתיבי בעבודה זרה, והיכן הם כתובים, ואמאי בעינן לכולהו? והאם יש עוד כריתות בעבודה זרה, ואמאי נכתבו?

ט. (1) מה עונשו של בעל אוב וידעוני במזיד והתראה, ומה עונשו של הנשאל בהן, והיכן כתובה אזהרתו? (2) מה עונשו של בעל אוב וידעוני במזיד בלא התראה, ומה עונשו בשוגג? (3) בעל אוב וידעוני דעבד תרוויהו, מה דינו, ומדוע? (4) באיזה אופן חובר חבר הוי בסקילה, ובאיזה אופן הוי בלאו, ובאיזה אופן שרי? (5) מי חשיב "ישנו בלב", ואמאי חשיב הכי?

י. (1) מה דין עדים זוממים בשוגג, ומדוע? (2) "עקימת שפתיו" הוי מעשה או לא הוי מעשה, ומאי נפקא מינה? (3) מהו "בעל אוב", "ידעוני", "דורש אל המתים", "מעונן ומנחש"? (4) מהיכן נשמע קולו של האוב, ובאיזה אופן נשמע קולו, והאם יש מצב שהמת אינו עולה כלל?

יא. (1) מהו הכלל המבואר במתניתין גבי חיוב סקילה בחילול שבת, ומאי אתי לאפוקי? (2) במה נענש המקלל את אביו ואמו, ובאיזה אופן חייב, והאם כשקילל רק את אביו או רק אמו גם חייב, ומנין? ומה דין טומטום שקילל, ומנלן? (3) היכן כתובה אזהרתו של המקלל את אביו? (4) היכן כתובה אזהרתו של המברך את ה'?

יב. 1) מהיכן ילפינן אזהרה למקלל חבירו, ולמקלל את עצמו? 2) מהם התנאים לחייב בא על נערה במאורסה בסקילה? 3) בא על קטנה, מה דינו לענין קנס, ולענין חיוב מיתה (פרט)? 4) "עד שיהיו שניהם שוים" במה בעינין שיהיו שוים? ואם יש אופן דחייב אף דאין שוים? 5) "באו עליה עשרה בני אדם ועדיין היא בתולה", היכי משכחת לה, ומה דינם, ומדוע?

יג. 1) מה דין הדיוט או נביא שהסיתו את היחידים או את המרובים? ומה דין הדיוט שהסית את הנביא? 2) מה פירוש מתניתין "המסית זה הדיוט והמסית את ההדיוט", ומה ההכרח לבאר הכי? 3) האם דיני מכשף נאמרו רק לנקיבה או אף לזכר, ומנלן? ואיך יתבאר הקרא ד"מכשיפה לא תחיה"? 4) במה נענש המכשף, ומהיכן ילפינן לה?

יד. 1) מה דעת ר' יהודה גבי דרשת "סמוכין", וגבי "שני כתובין הבאים כאחד", ומהיכן ידעינן דהכי שיטתו? 2) האם יש בכח הכשפים להכחיש פמליא של מעלה, ומהיכן ידעינן לה? והאם יש כח בידם לברוא בריה? 3) היאך ידעינן אם הוא מעשה כשפים או מעשה שדים, והאם יש אפשרות לבטל כישוף? 4) למה דימה אבוי את הלכות כשפים, ומדוע? 5) איך נדרש הקרא ד"ותעל הצפרדע"?

בהצלחה

תשובות למבחן סנהדרין סא סז

א. (1) לדעת ר' יוחנן, הבהמה נאסרה בהנאה, דילפינן חוץ מפנים, דגבי פיגול אף מחשב מעבודה אחרת פוסלת. ולדעת ריש לקיש, אינה נאסרת בהנאה, דלא ילפינן חוץ מפנים. וכתבו התוס' דהיכא דשחטה על מנת לזרוק דמה לעבודת כוכבים, אסורה באכילה, דהא הוא שחיטת מומר. ואי נמי כתבו התוס', דרק מכאן ולהבא נהיה מומר. ולכולי עלמא הגברא נהרג, והיינו משום דשחיטה צורך זריקה, ושפיר הוא כעובד עבודת כוכבים, ואף שהבהמה לא נאסרה, מכל מקום שפיר אשכחן חיוב מיתה בהא, כעובד להר דאין ההר נאסר, וחיוב מיתה.

(2) הפוער עצמו לפעור, כיון דהוי דרך עבודתו, ילפינן מדכתיב "איכה יעבדו" דחיוב. ואם פער עצמו למרקוליס, כיון דאינה דרך עבודתו אינו חייב, דהא זביחה יצאה מן הכלל ללמד דרך עבודת פנים חייבים אפילו בשלא כדרכה. לרש"י, הוובח למכבודים ילפינן מדיצאה זביחה מן הכלל, ועונש מוובח לאלוהים יחרם, ולמבוזים מיתור ד"לא יזבחו עוד את זבוחיהם לשעירים. ולתוס', אזהרה למכובדים ולמבוזים ילפינן מיתורא ד"ולא יזבחו", ועונש בתרוויהו ילפינן מדכתיב "זבוח לאלוהים יחרם", ואחר דחזינן ריבוי בהשתחוואה למבוזים, הוא הדין לזביחה. ובוובח להכעיס, למאי דמסקינן אין ילפותא לרבנותו. [ואולי תליא בפלוגתא אביי ורבא גבי עובד מאהבה ומיראה].

(3) לתירוץ אחד בתוס', אם מסית לעבודה זרה, אף אם לא שמעו איליו חייב מיתה. ואם הסית לעצמו, רק אם שמעו איליו חייב מיתה, ונחלקו ר' מאיר ור' יהודה האם סגי שיאמרו לו שיעבדוהו, או רק אם עבדו ממש. ולתירוץ ב' בתוס', לעולם חייב אף שלא ניסתו.

ב. (1) במשנה לקמן מבואר דחיוב, וביאר רש"י דהיינו משום ד"אבה ושמע" וילפינן מקרא דחיוב על "אבה ושמע". והתוס' כתבו, דלמאי דסברינן בריש סוגיין הוי משום דחשיב מקבלו באלוה. אמנם לענין היכא דהסיתוהו לעבוד לפלוני, נחלקו ר' יהודה ורבנן, האם בדיבורא קושטא קאמרי, או דרק אחוכי עליה. ובמתניתין דידן משמע דרק בעבודה מתחייב. ותירוץ רב המנונא, דמתניתין איירי היכא דאמר דאינו מקבלו אלא בעבודה. ולרב יוסף, מתניתין איירי ברבים הניסיתים דבדיבור בעלמא יש חשש שיחזרו בהם, ולהכי בעינן מעשה, ורק ביחיד דלא הדר ביה חייב בדיבור. ולדעת אביי, אף רבים הניסיתים חייבים בדיבור, אמנם הני מילי היכא דניסת על ידי אחרים, ומתניתין דידן איירי בניסת מעצמו ולהכי בדיבור גרידא יש לחוש שיחזור בו. ולדעת רבא, אף בניסת מפי אחרים, רק באופן שסיפרו לו שבחה של עבודה זרה זו, יש לחייבו בדיבור. ורבינא אמר דלעולם חייב בדיבור בכל גווני, ומתניתין לא זו אף זו קתני. ורב אשי אמר, דלעולם אין לחייבו בדיבור גרידא, אלא בישראל מומר, דכיון דהופקר בכך תו לא הדר ביה.

(2) לדעת אביי חייב, והוכיח ממתניתין דקתני תרתי, עובד ומזבח, ועל כרחך דעובד היינו מאהבה ויראה. וכן ממה דשנינו דהעובד אדם הנעבד כהמן חייב, ואף דהמן היה רק מאהבה ומיראה, וכן מוכח מהא דמשכחת לה שגגת מעשה בעבודת כוכבים, ולכאורה לא משכחת לה אלא מאהבה ומיראה. ולדעת רבא פטור. וכתבו התוס', דאף דיהרג ואל יעבור, מכל מקום אם לא נהרג פטור. ועוד כתבו התוס' דדווקא היכא דכולם עובדים לה מאהבה ומיראה סבירא ליה לרבא דפטור. וממתניתין ליכא ראייה, דעובד אתי לרבוויי שלא כדרכה, ומאי דאמרו כהמן, היינו כהמן שנעבד ולא כהמן שהיה מאהבה ומיראה, ושגגת מעשה משכחת לה באומר מותר.

(3) בשאר חטאות אינו חייב אלא בהעלם דבר, כיון דכתיב ביה "לאשמת העם" והיינו דדינו כציבור דכתיב בהו "ונעלם דבר". וחייב בפר, כמבואר להדיא בקרא. אבל לענין עבודה זרה, חייב שעירה כחיד, דכתיב "ואם נפש אחת" ומשמע דכולהו בהאי כללא. ולדעת חכמים כיון דהשווה ליחיד, הוא הדין דחיוב אף בשגגת מעשה. אבל רבי סבר, דאכתי בעינן ביה העלם דבר, ובהוריות יליף לה מקרא. ואינו מביא אשם תלוי, משום דכתיב באשם תלוי תרי "שגגתו", וילפינן מינה דרק מי שמתחייב בשגגת מעשה בכל המצוות, חייב אשם תלוי בלא הודע.

(4) דאי לאו שעשה עצמו עבודת כוכבים, לא היה מרדכי מתגרה לא להשתחוות לו. ולתירוץ הראשון בתוס' דלכולי עלמא אסור אפילו מיראה, ניחא אמאי לא השתחוהו לו. וליש מפרשים דהיכא דכולהו עובדים אותו מיראה ליכא איסורא אליבא דרבא, ביארו התוס' דלא השתחוהו מפני צלמים שהיו תלויים בו, אי נמי, משום קידוש ה'.

(5) כיון שלא השתחוה לבית אלא לשמים, פטור. ואם השתחוה לאנדרטא, אם קיבלו עליו באלוה, חייב. ואם לא קיבלו עליו באלוה, אפילו שכולם עובדים לו, והוא סבר שלא עובדים לו, פטור.

ג. (1) שגגת מעשה, לאביי היינו דסבור שאין איסור בעבודה מאהבה ומיראה. ולרבא היינו באומר הכל מותר. והעלם דבר, לאביי היינו אומר מותר, ולרבא היינו באומר מקצת מותר ומקצת אסור. וכתבו התוס' דיתכן דלענין הורג בשגגה אף רבא מודה דאומר מותר לא חשיב שוגג, כיון דכתיב בשגגה טובא.

(2) תני ר' זכאי קמיה דר' יוחנן דאינו חייב אלא אחת. ומסקינן דליתא, משום דלכולי עלמא יצאה שחיטה לחלק, דהא שלש השתחוואות נאמרו, אחת לכדרכה ואחת לשלא כדרכה ואחת לחלק. ואף דלענין הבערה סבר ר' יוסי דללאו יצאה, היינו משום דלחלק נפקא מקרא אחרנא, אבל בדליכא קרא אחרנא, כולי עלמא מודו דלחלק יצאה.

(3) ר' אבא סבר, דתליא בפלוגתא ר' יוסי ור' נתן גבי הבערה, דלר' יוסי דאמר ללאו יצאה, הוא הדין דהשתחוואה, ללאו יצאה, ואף דבמוזיד בהתראה יש מיתה, כרת וחטאת ליכא. ור' יוסף מסיק דליתא, דכיון דליכא קרא אחר לחלק, כולי עלמא מודו, דהכא לחלק יצאה ולא ללאו.

(4) אחת היינו למלאכה שלימה, מאחת לחצי מלאכה דהוי גם מלאכה בפני עצמה, כגון כתב שם משמעון. הנה היינו אבות, מהנה היינו תולדות, ומדתני גם הנה וגם אחת ילפינן דיש עושה מלאכות הרבה וחייב אחת, והיינו בזדון מלאכות ושגגת שבת, ויש עושה אחת וחייב הרבה, והיינו בזדון שבת ושגגת מלאכות. ומסקינן דלא קאי אעבודה זרה אף דגם בה יש לדרוש למקצת מלאכה ולתולדות, ושגגת עבודה זרה עם זדון עבודתו [והיינו בשוגג באהבה ויראה אליבא דאביי, ולרבא יש להעמידו באומר מותר], ושגגת עבודת עם זדון עבודה זרה, אלא כיון דכתיב ביה חילוק חטאות בין יחיד נשיא ומשיח, על כרחך דלא איירי גבי עבודת כוכבים.

(5) רבא הסתפק באופן שידע לעיקר הדבר אך שכח כל איסורים, האם חייב רק אחת, או דחיוב על כל אחת ואחת. אבל אם שכח אף לעיקר הדבר, כולי עלמא מודו דחיוב רק אחת. ולענין שבת, פשט ר' נחמן לקולא דחיוב רק אחת, דבתר שכחת שבת אזלינן דהיא עיקר המצוה. אבל לענין טומאה ושבועה, פשט ר' נחמן לחומרא דחיוב על כל אחת ואחת. [ולענין עבודה זרה, לא איפשטא].

ד. (1) חומר בשבת משאר מצוות משכחת לה בעבודה זרה, אליבא דר' אמי דויבך קיטר וניסך בהעלם אחד חייב רק אחת, ואילו בשבת חייב על כל אחת ואחת. וכן משכחת לה בשוחט וזורק בחוץ, או זורק ומעלה בחוץ, דחיוב רק אחת. וכן משכחת לה בנרבע לזכור ולבהמה דחיוב רק אחת. וחומר בשאר מצוות מבשבת, משכחת לה בשוגג בלא מתכוון, דבחלבים ועריות חייב שכן נהנה. ואילו בשבת מתעסק פטור.

2) ללישנא קמא דר' זכאי, אמר לו הכי משום דכולי עלמא מודו דהשתחוואה לחלק יצאה, וחייב על כל אחת ואחת. ולמאי דאמר ר' שמואל בר יהודה דחומר בשבת וכו' תני קמיה, אמר ליה הכי משום דר' יוחנן לטעמיה דלא מוקים מתניתא בתרי טעמי, ורישא משכחת רק בעבודה זרה, ואילו סיפא משכחת רק בחלבים ועריות. [דאילו בעבודה זרה, שגג בלא מתכוון משכחת רק לאביי דמחייב באהבה ויראה, דאילו לרבא, אף באומר מותר לא מצינו לאוקמיה, דבשבת ודאי דחייב. וכן ליכא למימר גבי שחטי חוץ בגוונא דסבר דבהמת חולין הוא ושחטה, דבכהאי גוונא לענין שבת פטור משום מלאכת מחשבת ולא משום שגג בלא מתכוון. ועוד כתבו התוס' דרך גבי עבודה זרה שייך למימר "מצוות". אמנם דחו האי פירושא].

3) בחלבים ועריות חייב שכן נהנה, וביאר רש"י, דהלכך חשיב בכונה. ולענין שבת פטור, וביאר רש"י דהיינו משום דכתיב "אשר חטא בה", פרט למתעסק בדבר אחר. וכתבו התוס', דאכתי בעינן נמי לטעם דמלאכת מחשבת אסרה תורה, דבלאו הכי יש לחייבו משום דנהנה. ועוד כתבו, דמייעוטא ד"בה" בעינן להיכא דנתכוון לחתוך או להגביה את התלוש ונמצא מחובר, דהתקיימה מחשבתו, אבל לא כיוון למלאכה. והיכא דנתכוון למחבר זה ותלש מחובר אחר, פטרינן משום מלאכת מחשבת, דהא לא נתקיימה מחשבתו.

ה. 1) זיבח קיטר וניסך בהעלם אחד, אינו חייב אלא אחד, משום דכתיב "לא תעבדם" יתירא, ודרשינן דעשאן לכולן עבודה אחת, ולהכי לא אמרינן דהשתחוואה לחלק יצאה. ולענין השתחוואה, דעת רש"י דסבר ר' אמי דללאו יצאה. והתוס' כתבו בשם ר"ת, דאף לר' אמי חייב על השתחוואה, ולחלק על עצמה יצאה.

2) אביי דרש אחת לחלק, ואחת לשלא כדרכה אבל עבודה דרך כבוד, ואחת לשלא כדרכה ועבודתה דרך בזיון. ולר' אמי, לרש"י לא דרשינן לחלק, ואתי ללאו יתירא, ולתוס' לחלק על עצמה יצאה.

3) לגבי מגדף נחלקו בה ר' עקיבא ורבנן, דרבנן סברו דאינו חייב קרבן כיון דבעינן מעשה דכתיב "ועשה אחת" (רש"י) ו"לעושה בשגגה" (תוס'), ור' עקיבא סבר דחייב דלא בעינן מעשה, ואו משום דכתיב ביה כרת. ולגבי האומר "אלי אתה", דעת רב דחייב קרבן. ואליבא דר' יוחנן דעקימת שפתיו הוי מעשה, אף לרבנן חייב [ולענין מגדף מבואר לקמן סה.], ולדעת ריש לקיש דעקימת שפתיו לא הוי מעשה, לרבנן פטור, ולר' עקיבא חייב, ואף דהכא לא כתיב ביה כרת, מכל מקום הוקש לשחיטה.

4) לדעת ר' יחנן לא מצינו איסור, והיינו דאמרינן דאלמלא שאמרו ישראל "העלוך" בלשון רבים, היו מתחייבים כליה. ולדעת רשב"י נעקר מן העולם, שנאמר בלתי לה' לבדו. וכתבו התוס' דהיכא דאינו אומר לשם אלוהות, שרי דכתיב חרב לה' ולגדעון.

5) המגפף והמנשק, הוי בלאו ואין לוקין עליו משום דהוי לאו שבכללות. אבל הנודר בשמו דנפיק מקרא אחרינא, אליבא דר' יהודה דאמר לאו שאין בו מעשה לוקין עליו, אף הכא לוקים.

6) דאסור לאכול מן הבהמה קודם שתצא נפשה, ואסור לאכול מן הקרבנות קודם שיוזק דמם, ואסור לדיינים לאכול ביום שהורגים, ואין מברין על הרוגי מלכות, ואזהרה לבן סורר ומורה. ועל כולם לא לוקין, משום דהוי לאו שבכללות, והתוס' הוסיפו דהוי נמי לאו שניתן לאזהרת מיתת בית דין. מלבד בן סורר ומורה דילפינן בגיירה שוה דלוקה.

ו. 1) בגמ' מבואר דמ"שם אלוהים אחרים לא תזכירו" ילפינן שלא יאמר שמור לי בצד עבודה זרה פלונית, ומדכתיב "לא ישמע על פיך" ילפינן לנודר ונשבע בשמו, ולמשתתף עם הגוי דגורם שישבע בשמו. וכן ילפינן מינה אזהרה למדיח. וכתבו התוס', דשפיר לוקין עליו ולא הוי לאו שבכללות, משום דכולם משום הזכרת שמה הוא. אמנם הקשו, דהא הוי לאו שניתן לאזהרת מיתת בית דין דמדיח. וכתבו, דאליבא דאמת מ"שם אלוהים אחרים לא תזכירו" ילפינן לנודר ונשבע בשמו, ושפיר לוקים עליו, ומקרא ד"לא ישמע על פיך" ילפינן למדיח.

2) דעת רשב"ם דכל שכן שאסור. ודעת ר"ת דשרי היכא דהוא להציל מידם. וכתבו התוס' דבזמן הזה שאינם נשבעים אלא בשם ה', ואף שכוונתם לשיתוף, שרי, דהא אין מזכירים שם עבודה זרה, וכן לא נצטוו על השיתוף (עיין מהר"ם).

3) עבודת כוכבים הכתובה בתורה שרי, כדמצינו בעולא שאמר שלן בקלנו, וכן קתני במתניתין כמגדיון לשילה, ואף שהוא שם עבודה זרה, אלא משום דמפורש הוא בתורה.

4) ליצנותא אסורא מלבד דעבודת כוכבים, כדכתיב "כרע בל קרס נבו" וכן כתיב "וכמריו יגילו על כבודו" והיינו על כבודו שניטל מהם.

5) אדרמלך הוא הפרד, שמאדר את מלכו והיינו אדוניו בנשיאת משאותיו, וענמלך הוא הסוס שעונה את מלכו בקרב.

6) אמרינן דעבדו רק כדי להתיר להם עריות בפרהסיא, שלא יהיו מוכיחים אותן על עריות מאחר שפקרו בכל. אך בתר הכי אביקו בה ונמשכו אחריה עד שהיה להם געגועין עליה.

ז. 1) נאמר הוא על אנשי כנסת הגדולה, וזעקו על היצר הרע דעבודת כוכבים, דאינם יכולים לעמוד בו, דהוא גרם לחורבן הבית ולגלות ולמיתת הצדיקים ועדיין מרקד הוא בנינו. ורצו להוכיח מינה דעבדו משום אהבת עבודה זרה ולא רק משום להתיר להם עריות. ודחו דהוי בתר דאביקו בה.

2) נתנהו בקלחת של עופרת וכיסו אותו בעופרת דשאיק קלא. וליצר הרע דעריות רק כחלו לעיניו, והיינו משום דכשחבשוהו בטלה תאוה, ולא נמצאה ביצה בת יומה לחולה, וכיון דאי אפשר לבקש משמים שרק פלגא ימסר בידם, סימיהו, והועיל שלא יתגרה באמו ובאחותו.

3) צמיד נאמר על עבודה זרה, ודבוק נאמר על הקדוש ברוך הוא, ור' יהודה דרש, דצמוד היינו כצמיד פתיל, ועדיף מדבוק דהוי רק כתמרות המדובקות. ובמתניתא תנא, דצמיד היינו כצמיד אשה דאינו קבוע במקומו, ודבוק הוי טפי דקבוע במקומו.

4) פטור נעבד בפיעור, ומרקוליס בוריקת אבנים עליו. ולדעת רש"י אף העושה לבזותן חשיב עבודה, ובשוגג חייב קרבן, ובמזיד בהתראה חייב סקילה. והתוס' כתבו, דרק היכא דמתכוון לעבודה בבזיון, חייב. ורב מנשה סבר דהזורק לפני מרקוליס תנן, ולהכי זרק עליו אבן כדי לבזותו, ואמרו לו דאדרבה הזורק בו תנן. ושוב רצה ליטול האבן כדי שלא תתנאה בעבודתו, ואמרו לו דאף על הנטילה חייב, כיון דשביק מקום לזורקים אחרים.

5) מולך הוא כל דבר שהמליכוהו עליהם, ואפילו צרור וקיסם. אמנם דעת רבא, דרק לר' חנינא בן אנטיגנוס אף צרור וקיסם דהוי דרך עראי חייב מולך. ומסקינן דנחלקו תנאים האם חייב משום עבודה זרה, או משום חוק הגויים. ונפקא מינה, דאם הוא עבודה זרה, עובר בלאו אף אם יעשה כן לשאר עבודה זרה, וכן אם יזבח לפניו יתחייב. ואם הוא חוק בעלמא, אין איסור לזבח לפניו, וכן אין איסור להעביר לאחרים.

ח. 1) בעינן שימסרנו לכומרים, כדכתיב "לא תיתן", ובעינן שיעבירונו באש, כדכתיב "להעביר" וכתוב "מעביר באש", ובעינן כדרך העברה, ולאביי היינו שרגא דליבני בין שני מדורות והוא עובר על השרגא דליבני, ולרבא היינו דהאש בחפירה וקופץ מצד לצד כמשוורתא

דפוריא. ואם העביר כל זרעו פטור, דכתיב "מזרעו", ואתי לאפוקי אם יש לו רק בן אחד, או אם העבירם לכולם בבת אחת, דאי לא הכי הא מקמא מתחייב.

(2) העובר בעצמו נחלקו בו ראב"ש ורבנן, דראב"ש יליף מדכתיב "לא ימצא בך" דהיינו בעצמך. ורבנן לא דרשו הכי. וחייב נמי על בן בנו כדכתיב "כי מזרעו נתן". וחייב אף על זרע פסול, ורבין לא מיתורא ד"בתתו מזרעו". והעביר בנו ישן, הוי ספק בגמ', דדלמא כיון דאינו יכול ללכת בעצמו אם רוצה, לא הוי דרך העברה.

(3) אבידתו קודמת, ולראב"ש ילפינן לה מדכתיב "אפס כי לא יהיה בך אביו" ובך היינו בעצמך. ורבנן דרשו מדכתיב "אפס".

(4) אמרינן דשלשה כריתות נכתבו. וביאר רש"י דהיינו תרי במולך וחד גבי כי דבר ה' בזה. ובעינן חד לכדרכה, וחד לעבודות פנים שלא כדרכה. וחד למולך גופיה, והיינו למאן דאמר מולך לאו עבודה זרה, ולמאן דאמר מולך עבודה זרה, בעי למעביר בנו באש לשאר עבודה זרה. ולר' ישמעאל דאמר מגדף היינו עובד עבודה זרה, כתיב עוד כרת, ומסקינן דבעינן לה למימר דתכרת בעולם הזה ותכרת לעולם הבא. ולר' עקיבא דמגדף היינו מברך ה', בעולם הבא ילפינן מ"הכרת תכרת" דכתיב גבי דבר ה' בזה, ונלר' ישמעאל דברה תורה כלשון בני אדם. וכתבו התוס' דלרבי דמגדף היינו מברך ה', ו"כי דבר ה' בזה" קאי אמגלה פנים ופורק עול, צריך לומר דתלתא כריתות כתיבי במולך, והיינו כרת נוסף דכתיב בפרשת עריות. ולר' ישמעאל דרשינן לה או דגם במולך איכא כרת בעולם הזה ובעולם הבא, ואו דגבי עבודה זרה שלא כדרכה איכא כרת בעולם הזה ובעולם הבא.

ט. (1) מבואר במתניתין דבעל אוב וידעוני במזיד והתראה חייבים סקילה. ולרש"י אזהרתן מדכתיב "לא ימצא בך", ולתוס' היינו מדכתיב "אל תפנו". אבל הנשאל בהן עובר רק בלאו. ולרש"י אזהרתו מדכתיב "אל תפנו", ולתוס' מדכתיב "לא ימצא בך".

(2) בעל אוב חייב כרת, ובשווג חייב חטאת. ולדעת ריש לקיש הוא רק אליבא דר' עקיבא דסגי במעשה וזוטא והיינו הקשת זרועותיו, אבל לרבנן דבעינן מעשה רבא, לא מהני הקשת זרועותיו, ואינו חייב אלא בעל אוב המקטר כדי שיתחברו השדים לכאן. ולדעת ר' יוחנן, שפיר חשיב מעשה, ואף רבנן מודים דחייב חטאת. ובעל ידעוני במזיד בלא התראה חייב כרת. ובשווג, אליבא דריש לקיש אינו חייב משום דלית ביה כלל מעשה, ולר' יוחנן חייב אליבא דר' עקיבא דסבר דלא בעינן כלל מעשה.

(3) לדעת ר' יוחנן, אף למאן דמחייב בידעוני גרידא חטאת, הכא חייב רק אחת, משום דבלאו אחד נאמרו. ולדעת ריש לקיש, כיון דבמיתתן כתיב חילוקא, שפיר יש לחייבו תרי חטאות.

(4) המקטר כדי לאסוף השדים, הוי בסקילה [לשיטת ריש לקיש], והמקבץ חיות או בהמות על ידי לחש, ואפילו כדי שלא יזיקו, הוי רק לאו. והיכא דרודפינן אחריו ואיכא פיקוח נפש, שרי.

(5) מגדף ישנו בלב, ולרש"י היינו משום דרק אם יכוון כלפי מעלה הוי גידוף, אבל בלאו הכי לא חשיב גידוף. והתוס' ביארו, דחזינן בקרא גבי רבשקה דגידף דקרינן ליה "חושב על ה' רעה".

י. (1) היכא דנגמר הדין על פיהם, אף דהוו שוגגים עבדינן בהו כאשר זמם. אבל היכא דהומו קודם גמר הדין, או דאמרו מבודים אנחנו קודם שנגמר הדין, פטורים. ולריש לקיש היינו משום דלית בהו מעשה. ולר' יוחנן דעקימת שפתיו הוי מעשה, פטורים משום דחיובם על ידי ראייה בא.

(2) לריש לקיש לא חשיב מעשה, ולהכי החוסם ומנהיג בקול אינו לוקה למאן דאמר לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו. ולר' יוחנן חשיב מעשה ולוקים עליו, וכן מגדף חשיב מעשה לענין חטאת. ולר' יוחנן הוי מעשה והחוסם ומנהיג בקול לוקה, וכן מגדף חייב. וכתבו התוס' דדוקא היכא דבדיבורא איתעביד מעשה חשיב מעשה, אבל היכא דלא איתעביד מעשה כמקלל אביו ואמו וכדו', אף לר' יוחנן לאו מידי הוא.

(3) "בעל אוב" היינו מעלה בזכורו, [ולרש"י היינו על זכרותו, ולתוס' כן הוא שם הבעל אוב], או הנשאל בגולגולת. "ידעוני" היינו המניח עצם ידוע לפיו ומדבר על ידי כישוף. "דורש אל המתים" היינו המרעיב עצמו ולן בבית הקברות כדי שתשרה עליו רוח טומאה ושרד בית הקברות יסייע לו בכשפיו. "מעונן" היינו המעביר ז' מיני זכור על עיניו, או האוחז את העניים, ואו האומר עונה זו יפה לדבר פלוני. "מנחש" היינו נותן סימנים שאם אירע עמו כך וכך הרי הוא סימן רע לו.

(4) הנשאל בגולגולת, נשמע קולו מן הגולגולת ולכן נשמע נמוך. והמעלה בזכורו, נשמע קולו מבין אחד הפרקים של הבעל אוב, ונשמע נמוך משום דאין בו חיות. ובשבת אין המעלה בזכורו עולה.

יא. (1) רק היכא דחייב על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת, ואתי למעוטי היכא דהוא מתעסק או אינו מלאכת מחשבת, וכן אתי לאפוקי תחומין אליבא דר' עקיבא דיליף להו מן התורה, והבערה אליבא דר' יוסי.

(2) נענש בסקילה, ואינו חייב אלא אם מקללן בשם, ולדעת ר' מנחם ברבי יוסי בעינן דווקא שם המיוחד, כדכתיב "ונוקב שם" ואם אינו ענין לו תנהו ענין לאביו. אבל לתנא דלעיל דקסבר גבי מברך ה' דבעינן שם בשם, לענין אביו ליכא קרא דבעינן דווקא שם המפורש. ואף אם קילל אביו או אמו חייב, ולר' אישיה היינו משום דסמך בקרא קללה לאביו ובסיפא דקרא קללה לאמו, ולר' יונתן היינו משום דמסתמא משמע לבדו ולא יחדיו [ולרש"י היינו משום דלא כתיב יחדיו, ולתוס' היינו מסברא]. ואף בת או טומטום שקיללו חייבים ורבינן להו מדכתיב "איש איש" ואין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות.

(3) אם אביו נשיא הוי בכלל "נשיא בעמך לא תאור", ואם הוא דיין הוי בכלל "אלוהים לא תקלל", ובסתמא ילפינן מדכתיב קללה גבי נשיא דיין וחרש, דהא סגי או בחרש ונשיא או בדיין ונשיא ואתי במה הצד. ואי נימא ד"אלוהים לא תקלל" הוי קודש, ילפינן מדכתיב "לא תקלל" דמשמע שני קללות וגם לשון "אלוהים" תרתי משמע.

(4) אי נימא ד"אלוהים לא תקלל" קאי אקודש, שפיר ילפינן מינה. ואי נימא דהוי חול, ילפינן מחול. וביארו התוס' דהיינו משום דאפקיה בלשון "אלוהים" דאי לא הכי ליכא למילף, דמה לחול שכן דואג ומתבייש בכך.

יב. (1) מקלל חבירו ילפינן או מאב ונשיא, או מאב וחרש, דליכא למיפרך שכן משונים, דהא אב אינו משונה. ומקלל עצמו ילפינן מדכתיב "השמר לך ושמור נפשך", אמנם רק אחר דחזינן דהוזהר על חבירו ילפינן דאף הוזהר על עצמו.

(2) בעינן שתהיה נערה ולא בוגרת [ולענין קטנה הוא פלוגתא דר' מאיר ורבנן], ושתהיה בתולה ולא בעולה, ושתהיה מאורסה ולא נשואה, ואפילו היא עדיין בעולה כגון שרק נכנסה לחופה, ושתהיה בבית אביה, ולא שמסרה כבר לשלוחי הבעל.

(3) קטנה מאורסה, לחכמים חייב בקנס, וכן חייב סקילה. ולר' מאיר אינו חייב קנס, ואינו נידון בסקילה, ולדעת רב חייב חנק. וכתבו התוס' דבנשואה, אף רבנן מודו דדרשינן "ומתו גם שניהם" ואף הוא פטור. ועוד כתבו, דיתכן דרבנן דרשו לקרא ד"ומתו גם שניהם" לדרשה אחריתי, ואף בנשואה חייב חנק. ועוד כתבו, דיתכן דאף לר' מאיר חייב חנק, ויתבאר בתשובה הבאה.

4) רש"י פירש דבעינן תרווייהו שוים בהא דהם בני עונשים. והתוס' פירשו בשם ר"ת, דבעינן דתרווייהו יהיו נידונים באותה מיתה אילו תרווייהו היו בני עונשין. אמנם גבי בת כהן שהיא בשריפה ובעלה בחנק, כתבו התוס' דכיון דמוכח מקראי דמיתת הבועל לאו בשריפה, לא בעינן שיהיו שווים בעונש.

5) משכחת לה באופן דבאו עליה שלא כדרכה, ולרבי הראשון בסקילה והשאר בחנק, וילפינן ליה מדכתיב "ומת האיש השוכב אותה לבדו". ולתנא קמא כיון דהיא בתולה כולם בסקילה. [ומאי דכתיב "לבדו" קאי על בא על הקטנה דרק הוא נסקל].

יג. 1) הדיוט שהסית את היחיד נידון בסקילה. ואם הסית את המרובים, לדעת תנא קמא הוי בסקילה, ולר' שמעון הוי בחנק. נביא שהסית את היחיד, לדעת תנא קמא הוי בסקילה, ולדעת ר' משון הוי בחנק, וכן הדין היכא שהסית את המרובים. והדיוט שהסית את הנביא, דינו כמסית את היחיד דהוי בסקילה.

2) אין לפרש למתניתין כפשוטה דאתי לאפוקי נביא המסית, והדיוט המסית את המרובים, דהא בסיפא קתני להדיא דאף המסית את המרובים חייב סקילה. אלא "המסית זה הדיוט" אתי למימר דהמסית הרי הוא הדיוט ושוטה, ומקילין במיתתו, ו"המסית את ההדיוט" היינו בדרך לא זו אף זו, דלא רק הדיוט אלא אף את המרובים. כן פירש רש"י. והתוס' פירשו, דלרבינא כולה מתניתין בדרך לא זו אף זו, ורישא דקתני "המסית זה הדיוט" אתי למימר דאפילו נביא המסית חייב סקילה. ולרב אשי רישא ד"המסית זה הדיוט" היינו דהמסית הוא הדיוט ושוטה, דלא ניחא ליה למימר דאתי ד"המסית" קאי נמי אנביא.

3) נאמרו אף לזכר, דהא גבי אוב וידעוני לא אשכחן חילוק בין זכר לנקיבה. ומאי דנקט לקרא בלשון "מכשפה לא תחיה" משום דרוב נשים מצויות בכשפים.

4) לדעת ר' יוסי הגלילי נידון בסייף, דילפינן "לא תחיה" מ"לא תחיה" דכתיב גבי ז' עממין דחזינן דנהרגו בסייף. ולדעת ר' עקיבא נידון בסקילה, וילפינן לה מ"לא יחיה" דהר סיני דהוי בסקילה, דעדיף טפי למילף מישאל דרבי בהו מיתות ואפילו הכי נידונו בסקילה. ולדעת בן עזאי נידון בסקילה, ויליף מדסמך לשוכב עם בהמה. ולר' יהודה נידון בסקילה מדיצא אוב וידעוני שנידון בסקילה ללמד על כל הפרשה.

יד. 1) ר' יהודה לא דרש סמוכין, כדחזינן דלא הסכים לדרשת בן עזאי דמכשף בסקילה מדמסכו לשוכב עם בהמה. וליכא למימר דדוקא הכא דאיכא גזירה שוה מלא תחיה דהוי בסייף, לא דריש סמוכין, דהא מלישנא ד"וכי משום שסמכו ענין" משמע שבשום מקום לא דרש לה. וכן סבר ר' יהודה דשני כתובין הבאים כאחד מלמדים, דהא לשיטתו ילפינן סקילה למכשף מאוב וידעוני, ואף דהתם הא תרי קראי הם.

2) ר' יוחנן סבר דלהכי נקראו כשפים, משום דהוא נוטריקון דמכחישים פמליא של מעלה. מכל מקום חזינן גבי ר' חנינא דכיון דנפיש זכותיה, מסרי נפשייהו מלמעלה להצילו. ולדעת ר' אליעזר בכוחם אף לברוא בריאה, ובלבד שתהיה גדולה משעורה. ולדעת רב פפא אין בכוחם לברוא בריאה, אלא רק יכולים לאוספם מעלמא, וכשהם קטנים משעורה אין בכוחם לאוספם.

3) מעשה שדים נעשה דווקא על ידי כלי המיוחד לכך. ומעשה כשפים נעשה על ידי כלי, ויש אפשרות לבטל הכישוף על ידי מיים חיים.

4) דומה הוא להלכות שבת, דיש בסקילה, והיינו העושה מעשה. ויש אסור אבל פטור כשבות בשבת, והיינו האוחז את העניינים. ויש מותר לכתחילה, והיינו היכא דעסיק בספר יצירה ובורא על ידי צירופי שמות הקודש.

5) ר' עקיבא דרש דצפרדע אחת היתה ומילאה את כל ארץ מצרים על ידי ולדותיה. ור' אלעזר בן עזריא דרש דצפרדע אחת עלתה ושרקה להם ובאו.